BÂRSA

Denumiri:

Bârsa: *Bersza, Bursza, Barza*

Aldești: *Adólfalva* (1477), Algyesty, A*dólfalwa (1913)*

Hodiş: *Hódos(1429), Zarándhódos*

Voivodeni: *Vaidafalva (1553), Voivogyeni (după 1850)*

Repere geografice:

Comuna Bârsa se află la o distanță de 77 km față de municpiul Arad, fiind alcătuită din localitățile: **Bârsa** (reşedință de comună), **Aldeşti, Voivodeni** și **Hodiș**.

Istoric

Prima atestare documentară: Bârsa: 1489 (cu numele *Berza*), **Aldești: 1471** (*Adólfalva*), **Hodiş: 1429 (***Hódos)* și **Voivodeni: 1553 (***Vaidafalva***).**

Satele care formează comuna Bârsa au aparţinut, în Evul Mediu, comitatului Zarand.

Satul **Bârsa** aparţinea, în 1489, domeniului Dóczy. La mijlocul veacului al XVI-lea, în 1555, Bârsa era în posesia familiei nobiliare Losonczy. În 1732, satul Bârsa era în proprietatea ducelui de Modena. Învățătorul Iosif Țiucra (1819-1877), în lucrarea *Mărturia Timpului* (în manuscris), arată că prima vatră a localității Bârsa a fost în locul numit *Gunoiște*, în sud-est de actuala așezare, aproape de albia Crișului Alb și că ar fi avut în jur de 17 case. Frecventele revărsări ale apelor Crișului Alb i-a determinat pe locuitorii acelor vremi să mute vatra satului la deal, pe locul actual al cimitirului. Locuitorii satului au construit o biserică de stul de mare pe aceste loc.

În 1471, localitatea **Aldești** era stăpânită de familia nobiliară Abrahámffy iar în 1477 făcea parte din domeniul Losonczy. În 1732, satul Aldești era în posesia ducelui de Modena. În 1819 erariul (fiscul) vinde satul Aldești familiei Algyay.

Satul **Hodiş** făcea parte, în 1461, din domeniul familiei nobiliare Losonczy.În 1732, ducele de Modena era stăpân în Hodiş. În anul 1792, erariul oferă petru vânzare satul Hodiş.

Pe actuala vatră a satului **Voivodeni** a fost strămutată mica localitate ce se afla așezată între bărzăşti (Bărzești) și Groși (Groșeni), sub numele de Voivodești. În 1561, satul Voivodeni făcea parte din domeniul Losonczy. Localitatea Voievodeni *(Vaydafalva*) menţionată în diploma principelui Transilvaniei este situată, conform opiniei mai multor istorici în comitatul Zarandului, în apropierea Crișului Alb, pe lângă Canalul Morilor. Satul Voievodeni este probabil, o localitate situată în apropierea Ineului (actualmente în județul Arad), în apropiere de jurisdicția episcopului sârb ortodox al Ineului. În 1819, erariul vinde satul Voivodeni familiei Almay. După anul 1850 apare în documente menționată sub numele de Voivogyeni.

Monumente istorice

Monumentul închinat eroilor din localitatea Bârsa, căzuți în Primul și al Doilea război mondial, ridicat de primăria și consiliul local Bârsa.

Monumentul închinat familiei lui Teodor Halic din Bersia (Bârsa) în anul 1866, ridicat de Hatcu Persida, situat în curtea bisericii ortodoxe.

Troița ridicată în curtea bisericii ortodoxe în onoarea și amintirea Corului bisericesc din Bârsa în anul 1971, atestat din anul 1903, fondat de profesorul Dimitrie Șimea.

Troița situată la intrarea în Hodiș, închinată Sf. Ilie-ieromonarh și hramului bisericii ortodoxe din Hodiș ”Pogorârea Sf. Duh”.

Troița din fața bisericii ortodoxe din Hodiș, închinată eroilor căzuți în Primul și al Doilea război mondial, de locuitorii satului Hodiș și primăria Bârsa.

Troița- la ieșirea din satul Hodiș

Troița din curtea bisericii ortodoxe din Aldești, ridicată în cinstea eroilor căzuți în în Primul și al Doilea război mondial.

Evoluție demografică

Bârsa: 1715- 6 familii; 1720- 9 familii; 1742-43 familii; 1747- 34 familii; 1771-1786- 105 familii; 1801- 172 familii; 1828- 204 familii; 1851- 1 156 locuirori; 1857- 1 457 persoane; 1869- 1 596 suflete; 1880- 1 150 locuitori; 1890- 1 204 persoane; 1900- 1269 suflete; 1910- 1 460 locuitori; 1922- 1 445 persoane; 1930- 3086 suflete; 1956- 2918 locuitori; 1966-2604 persoane; 1977-2425 suflete; 1992-2101 locuitori; 2002- 1 010 persoane; 2007- 1 066 suflete; 2011- 1791 locuitori (întreaga comună).

*Aldești:*1720- 5 familii; 1742- 14 familii; 1746- 20 familii*;* 1771-1786- 55 familii; 1800- 65 familii iobagi și 24 familii jeleri; 1828- 143 familii; 1851- 328 locuitori; 1857- 914 persoane; 1869- 930 suflete; 1880- 702 locuitori; 1890-844 persoane; 1910- 835 suflete; 1922- 825 locuitori; 2002- 556 persoane; 2007- 517 suflete.

Hodiș: 1715- 1720- 5 familii*;* 1742- 33 familii; 1747- 26 familii; 1771-1786- 70 familii; 1828- 94 familii; 1851- 756 locuitori; 1857- 638 persoane; 1869- 704 suflete; 1880- 590 locuitori; 1890- 694 persoane; 1900- 727 suflete; 1910- 793 locuitori; 1922- 586 persoane; 2002- 204 suflete; 2007- 224 locuitori.

Voivodeni: 1771- 49 familii; 1828- 48 familii; 1851- 403 locuitori; 1857- 355 persoane; 1869- 344 suflete; 1880- 255 locuitori; 1890- 286 persoane; 1900- 287 suflete; 1910- 331 locuitori; 1922- 301 persoane; 2002- 165 locuitori; 2007- 144 persoane.

Conform recensământului efectuat în 2011, majoritatea locuitorilor din comuna Bârsa sunt români (95,7%), cu o minoritate de romi (1,95%). Pentru 1,45% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (84,03%), dar există și minorități de penticostali (6,92%), baptiști (4,47%) și adventiști de ziua a șaptea (1,4%). Pentru 1,79% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Biserica

Biserica Ortodoxă din Bârsa

Prima biserică consemnată documentar înainte de anul 1720, s-a aflat pe veche vatră (prima) a satului, în locul numit *Gunoiște* și avea hramul *Bunavestire.* După mutarea satului, în 1740, pe Dealul Crișului, în noua vatră, a fost construită o altă biserică de lemn, mai mare, cu același hram. Vechea biserică de la Gunoiște a fost vândută localității Minead. În anul 1812 a fost pusă temelia noii biserici ortodoxe, pe noua vatră a satului și pe locul actual. Iosifu Țincrea notează că biserica a fost terminată și sfințită în 6 decembrie 1823. Biserica din deal a fost demolată, iar din materialul rezultat, s-a construit clădirea școlii, lângă biserică, pe locul actualei grădinițe.

Biserica Ortodoxă Aldești

În vechea vatră a satului Aldești, a existat o biserică de lemn cu hramul ”Bunavestire”. Conscripția din 1755 o menționează ca fiind o clădire veche, dar fără a fi sfințită, pe timpul păstoririi episcopului Sinesie Jivanovici. Nu după mult timp, s-a construit o biserică nouă, pe același loc, care a dăinuit până în 1844. După acest an începe construcția unei noi biserici – din piatră- cu hramul ”Cuvioasa Paraschiva”. Această biserică a fost mistuită de un incendiu înainte de 1864, an în care începe ridicarea unei noi biserici – din piatră- cu hramul ”Bunavestire”. La începutul secolului XXI, s-a edificat actuala clădire a bisericii ortodoxe din Aldești, lângă vechea biserică din piatră care a fost demolată. În 17 decembrie 2006 a fost sfințită actuala biserică ortodoxă.

Biserica Ortodoxă din Hodiș

Satul Hodiș avea, la mijlocul secolului al XVIII-lea, 35 de case dar nu avea biserică. Hodișul era filie la parohia Cuied. După 1755, în vremea preotului Gavril Bucatoș, începe construcția unei biserici din lemn, cu hramul ”Învierea Domnului”, care a fost sfințită în anul 1759. După un secol, s-a ridicat o nouă biserică din lemn cu hramul ”Întâmpinarea Domnului”, fiind sfințită de episcopul Procopie Ivașcovici, la 2 mai 1870. Această biserică a

fost înlocuită cu un edificiu nou în anul 1930, materialul de construcție fiind cărămida. Actuala biserică ortodoxă poartă hramul ”Păgorârea Sfântului Duh”.

Biserica ortodoxă Voivodeni

La Voivodeni, conscripția din 1755 menționează existența unei construcții din lemn (veche), cu hramul ”Întâmpinarea Domnului”. În anul 1844, biserica din lemn nu mai exista, satul fiind filie la parohia Aldești. În anul 1858 a fost sfințită o altă biserică, tot din lemn, având hramul celei vechi ridicată de enoriașii din Voivodeni. În anul 1902, biserica a fost demolată, în locui ei fiind construită actuala biserică de zid, cu hramul ”Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul” și sfințită la 7 decembrie 1903.

Biserica reformată din Voievodeni

Principele Transilvaniei, Sigismund Rákóczi (1607-1608), la 15 ianuarie 1608, l-a înnobilat pe preotul **Mihail din Voievodeni** cu prilejul convertirii la protestantism, împreună cu alți preoți români care au acceptat calvinismul. Diploma principelui Transilvaniei se referă și la ”*Pastores Valachi*” de religie calvină care urmau să se bucure de aceleași privilegii, libertăți și prerogative ”de care se bucurau preoții reformați ai națiunii maghiare”, inclusiv de dreptul de a-și alege episcopii și *seniores* (protopopii), pentru a nu mai depinde de ierarhia ortodoxă a sârbilor și românilor. Pastorul reformat Mihail este scos de sub jurisdicția spirituală a episcopului român ortodox Sava I Brancovici (episcop la Ienopole – Ineu) iar ceilalți ierarhi ortodocși prezenți și viitori nu aveau dreptul să-l tulbure pe popa Mihail și pe ceillalți preoți trecuți la calvinism, nepretinzând nici o taxă de la ei.

Biserica baptistă Bârsa

Credința baptistă a pătruns la Bârsa la începutul secolului XX, prin oameni care au propovăduit Evanghelia mântuirii prin credința în Isus Hristos. Primul loc de închinare al credincioșilor baptiști din Bârsa a fost într-o casă pe locul numit Dâmbușor. Casa de rugăciune a fost construită în 1907 și renovată din temelie în anii 1989-1990. În prezent, biserica baptistă numără 50 de membri și mai mulți simpatizanți. În cadrul serviciilor religioase, ‚desfășurate la biserica baptistă din Bîrsa activează corul copiilor (din 2000), orchestra de mandoline (2003) și fanfara (2005). Cultul baptist are și la Hodiș o biserică, ce a fost ridicată de către Teodor Gomoi în anul 1948, iar la Aldești, biserica baptistă a construită în anul 1920, iar în 2006 a fost extinsă. Pastorul bisericilor baptiste ”*Harul*” Bârsa (din 1992), ”*Sion*” Aldești și ”*Speranța*” Hodiș este Ioan Aliman.

Biserica penticostală Bârsa

La Aldești (1990) și Bârsa (1996) au fost construite biserici penticostale. La slujbele religioase participă pe lângă enoriași, instrumentiști de mare talent (mandolină, chitară, orgă), precum și coruri de copii. Este o cale de atragere la slujbele religiaose a simpatizanților, iar cei talentați pot să se alăture activităților culturale desfășurate în cadrul bisericii.

Învățământul

Școala din Bârsa

Până la forma organizatorică a școlii, Sinodul Bisericii Ortodoxe din Transilvania -1675- a adoptat hotărârea ca fiecare, preot, după terminarea slujbei bisericești, să țină cursurile cu copiii din parohie, în localul bisericii. A fost primul pas al școlilor confesionale. În anul 1824, a început ridicarea edificiului școlar din lemn, a cărui construcție a fost finalizată în 1826, pe vremea învățătorului Teodor Mihulin. Potrivit situației școlare din anul 1823-1824, dascălul Petru Țiucra din Bârsa instruia 12 copii în clasa I-a, 11 copii de clasa a II-a și 28 copii în clasa a III-a. În anul 1842, Iosifu Țiucra se ocupa de educația a 16 copii, iar în anul următor, 40 de copii participau la cursuri. În 1877 școala din Bârsa funcționa într-un local construit din lemn și acoperit cu șindrilă. pe lângă școală era o grădină cu pomi. Învățătorul era salarizat cu 100 florini anual și beneficia de ½ sesie de pământ și bunuri în natură. La 1 septembrie 1877 Iosif Țiucra a decedat, în locul său fiind numit suplinitor Alexandru Matcău, învățător din Ramna.

În aceiași ani, la **școala din Aldești**, dascălul Ion Verșigan avea 15 elevi, pentru ca în anul următor numărul lor să crească la 19 elevi. Din statistica școlară a anului 1852 aflăm că la Aldești era învățător Gheorghe Latco care instruia 15 elevi, la Bârsa Iosifu Țiucra (continuându-și activitatea didactică) avea în grijă 47 de elevi, iar la Hodiș învățau carte 16 elevi cu Sinesie Bucatoș. Un document din 18 februarie 1869 ne prezintă o creștere a numărului de copii ce frecventau cursurile școlilor primare. La Aldești, învățătorul Teodor Veontea instruia un număr de 35 de elevi, Iosifu Țiucra la Bârsa avea 80 de elevi, Dimitri Hui la Hodiș, 18 elevi iar 25 de elevi din Voivodeni frecventau școala din Aldești.

Recensămintele din 1880, 1900 și 1910 furnizează date interesante referitoare la activitățile școlare în mediul rural, schimbarea mentalităților în bine și materializarea lor în creșterea știutorilor de carte. Datorită creșterii an de an a numărului de elevi, în 1870 a fost terminată construcția unei școli noi, care a funcționat până în anul 1937, an în care școala s-a mutat în altă clădire, unde a funcționat până în 1950, când a fost construită în Bârsa o școală nouă (actuală). La început a funcționat cu clasele primare și grădiniță, pentru ca din 1954 să fie asigurate condițiile – din punct de vedere a cadrelor didactice ă pentru a funcționa ca Școală Gimnazială.

Începând cu 2014, în comuna Bârsa funcționează doar Școala Gimnazială Bârsa și 2 grădinițe: Grădinița cu program normal (PN) Bârsa și Grădinița cu program normal (PN) din Aldești. În anul școlar 2014-2015, la Școala Gimnazială Bârsa au fost înscriși 71 de elevi în învățământul primar și 60 de elevi în cilul gimnazial. În anul școlar 2015-2016, la școala din Bârsa au predat 18 profesori, fiind încadrați 1 administrator de patrimoniu și 5 muncitori.

Personalități

General locotenent (r) Teodor Halic, născut în 13 septembrie 1919, înscris în registrul parohial ca fiu al lui Theodor alic și Elena. Studii primare în Bârsa, avându-l ca învățător pe bătrânul dascăl Josan. Studiile medii le-a urmat în orașul Arad. Începutul celui de al Doilea război mondial îl găsește ca elev-sergent major (rezervă) al Regimentului I Roșiori, Arad, Brigada de Cavaleri, ulterior Divizia I Cavalerie. S-a distins în luptele pentru cucerirea orașului Odessa și în operațiunile de la Cotul Donului. În martie 1943 trupele germane și române sunt încercuite la Stalingrad iar Teodor Halic a căzut prizonier împreună cu colegii lui. A fost avansat până la funcția de comandant pluton cercetare, iar pentru cum și-a îndeplinit misiunile încredințate, a fost decorat. În noiembrie 1943, s-a înrolat voluntar în Divizia ”Tudor Vladmirescu”, Teodor Halic a fost promovat comandant al Companiei Cercetare al Diviziei și era în avangarda trupelor. A luat parte la luptele pentru eleiberarea Ardealului, Ungariei și Cehoslovaciei, ajungând până la Hron. A primit cea mai înaltă distincție militară – **Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul**, decorat prin decret regal nr. 1627/1945. Teodor Halic este cetățean de onoare al municipiului București, al orașului Țăndărei și comunei Călugăreni, precum și al comunei natale Bârsa. A decedat în 2010 în București.

Ioan Godea s-a născut în satul Mocirla (Lunca Teuzului**,** Vasile Goldiș astăzi) la 16 iunie 1943. A urmat școala primară și gimnazială în Beliu, Liceul Teoretic ”Samuil Vulcan” din Beiuș. A frecventat cursurile Facultății de Istorie-Filosofie a Universității ”Babeș-Bolyai” din Cluj în perioada 1963-1968, fiind licențiat în Istorie. A lucrat un an ca profesor, transferându-se în 1969 la Muzeul Țării Crișurilor din Oradea, secția etnografie. În 1976 a obținut titlul de doctor în istorie cu teza *Monumente de arhitectură din N-V României, Biserici de lemn*. În 1983 participă la un congres de antropologie în Canada, unde a rămas până în 1990. S-a implicat în deschiderea unui Muzeu de Artă Populară în Canada. Întors în țară, a ocupat postul de director al Muzeului Țării Crișurilor din Oradea, cercetător științific gradul I. Devine cadru didactic universitar, șef de catedră la Universitatea din Oradea, Facultatea de Arhitectură, începând cu 2003. Din același an este numit profesor coordonator de doctorate la Facultatea de Istorie-Geografie a Universității din Oradea, până în noiembrie 2014, când se

îmbolnăvește, decedând în 26 decembrie 2014. A fost un etnograf, etnolog, muzeolog cunoscut și recunoscut în mediile de specialitate, publicând multe lucrări științifice care rămân lucrări de referință pentru cei care vor aborda această tematică.

Economie

Economia comunei Bârsa este predominant agrară, fiind și principala ocupație. Producerea materialelor de construcție este la început de drum.

Olăritul

Prezența argilei colarate (roșiatică*)* în horatul localității Bârsa a dus la dezvoltarea meșteșugului olăritului, din vremuri apuse și nedatate. Din amintirile localnicilor, pe la 1900 ar fi existat circa 60 de familii care se ocupau cu olăritul. Pe măsură ce produsele industriale au pătruns în casele familiilor din comună, numărul olarilor a scăzut mult. La Bârsa se executau numai vase nesmălțuite, nelaterate de influențele venite din alte zone. Ceramica de Bârsa este considerată astăzi cea mai frumoasă ceramică roșie, nesmălțuită din România, dar din păcate astăzi nu ami sunt meșteri olari care să o producă. Faima acestei ceramici au făcut-o meșterii olari Teodor Faur-senior și Teodor Faur-junior, care au lucrat până în anii 1980.

Împletitul nuielelor

Răchita care crește pe malurile Crișului Alb în locurile inundabile, a fost folosită dintotdeauna de localnici, pentru împletituri de coșuri mari, coșuri pentru alimente și coșuri din răchită decojită (având culoarea albă) existente în fiecare gospodărie.

Pădurile care au aparținut moșierilor, prin aplicarea Reformei agrare din 1921, au fost trecute în proprieatea comunală. Procesul s-a încheiat în anul 1924, când toate pădurile au fost expropiate, iar comunele au fost împroprietărite. Composesoratul urbarial al localității Bârsa avea o suprafață de 692 jugăre cadastrale în perioada interbelică. În urma retrocedării pădurilor (după 1990), la nivelul comunei Bârsa, avem următoarea situație: Bârsa 591,6 ha pădure la Susani, Aldești 45,83 ha în aceeași zonă, Hodiș 23,1 ha la Rosag, Voivodeni 56,1 ha la Boarie, în total 715,91 ha pădure. Ele sunt date în administrarea și exploatarea Ocolului Silvic privat de la Sebiș.

Fabrica de cărămidă din Bârsa a fost construită de baronul Iosif Kadar în 1890, care deținea întreaga moșie a comunei Bârsa și moara hidraulică de pe Canalul Morilor. Fabrica producea cărămidă, țiglă și olane. După 1965 a încetat producerea țiglei, a olanelor, iar după 1990, treptat fabricarea cărămizilor a încetat din lipsă de comenzi. Astăzi este o ruină.

Potențialul economic și turistic este latent, el necesitând punerea în valoare a ceea ce se găsește astăzi, precum și dezvoltarea infrastructurii.

Cultură, tradiții, obiceiuri

Pe raza comunei Bârsa sunt funcționale 2 cămine culturale, cel de la Bârsa și din satul Aldești. În spațiul lor au loc activități culturale, adunări sătești în care sunt discutate problemele de gospodărire ale localităților, serbările școlare, spectacole folclorice etc.

Corul din Bârsa

Învățătorul Iosifu Țiucra amintește de coriștii din Berza, făcând legătura între cor și exietența unui grup numeros de colindători (muzicieni). Corul din Bârsa a participat de-a lungul timpului la numeroase concursuri corale, festivaluri, petreceri sătești, bucurându-se de aprecieri. Corul a fost și este o prezență permanentă în viața localității, fiind nelipsit de la slujbele religioase duminica și la sărbători, la înmormântări și parastase. Nașterea oficială a corului este anul 1903.

Călușerii au fost menționați pentru prima dată în Bârsa, în 1902, de către Petru Birău, dar existența formației este mult mai veche. Formația de călușeri este în activitate și astăzi, iar dansul se jaocă pe melodia ”Banul Mărăcine”. A participat la numeroase festivaluri din țară, urcând mai totdeauna pe podiumul premianților.

Festivalul Flori de Sânziene s-a născut în 18 august 2007, ca o serbare folclorică la care participă formații folclorice din comunele limitrofe și nu numai. Este și un festival-

concurs pentru tinerele talente, locul de desfășurare fiind pe dâmbul ”Râpa din Deal”, la picioarele căruia curge apa din albia Canalului Morilor dar și Hanul Moara de la Bârsa, construită pe malul stâng al Canalului 1835-1836 (9 iulie).

Vechimea obiceiului numit **druscele (druștelile**) este greu de stabilit. El se desfășoară anual în localitatea Bârsa, în Duminica Tomii. Este o sărbătoare organizată de femeile din sat. În duminica respectivă ele merg la biserică și duc ”paus”, iar la finalul serviciului divin are loc slujba de ridicarea paosului, care se împarte apoi (colacii) celor prezenți la biserică. Până la construcția Căminului Cultural din Bârsa, în curtea bisericii urma o petrecere cu câtec, joc și muzică. Ulterior, după împărțirea paosului, femeile se îndreptau spre Căminul Cultural, unde se ospătau cu vinars, mâncare adusă de acasă și jucau pe melodiile unui taraf (de regulă cel local), arvunit din timp. Drusclee erau organizate de o femeie din sat care trebuia să știe să cânte, să joace și să chiuie. Până cu ani în urmă a trăit în Bârsa Baba Cuca (Țica Elena), care era sufletul acestui praznic. De la ea a rămas o strigătură întipărită în mintea femeilor de azi: ”*Țupa, țupa pe podele/ Dulce-i jocul la druscele/ Joacă mama, joacă fata/ Și bunica cu nepoata”.* Bărbații nu au ce căuta la petrecere, praznicul fiind exclusiv feminin.

Nunta în Aldești

Alaiul de nuntă în Aldești se deplasează prin sat călare și cu căruțele. Caii sunt încălecați de chemătorii la nuntă. În căruțe sunt mirii, nașii, rudele apropiate și alți nuntași. La casa miresei are loc un dialog între cei doi vornici (ai mirelui și ai miresei), până la a fi scoasă mireasa. Tradiția în Aldești este ca nața să dea mirilor ”cinstea cu Craci”. Este un coș mare de nuiele (împletit) în care trebuie să încapă un colac de circa 5 kilograme, făcut din aliat de pâine. Cracii- de fapt- sunt bețe (crenguțe, ramuri) de corn cu cât mai multe ramificații,pe care se pun bucăți de aluat, ”umflături” în graiul din Aldești, toată construcția fiind îmbrăcată cu flori. ”Cinstea cu Craci” este purtată de nșă pe cap, până la locul petrecerii. Pe tot parcursul drumului ea trebuie să joace coșul cu colacul, în timp ce femeile din alai descântă ”Cât îi cinstea de frumoasă/ Așa îs cracii la nașă”. După cinstirea miresei, colacul cu craci se desface, iar nuntașii veniți din alte localități primesc câte un crac, drept amintire.

Turism

Potențialul turistic antropic al comunei Bârsa este reprezentat, în primul rând, de Canalul Morilor, construcție hidrotehnică unicat, atât la nivel de țară, cât și în Europa. A fost construit între anii 1833-1840, iar pe linia Canalului au funcționat 13 mori hidraulice. O importantă atracție turistică o reprezintă **Hanul de la Bârsa**, situat pe DN79 A intre localitatile Ineu si Varfurile, la ieșirea din localitatea Bârsa.

Bibliografie

Birău, Petru, *Câte s–au întâmplat 1790-1907,* mss

Dragoş, Aurel, *Istoricul Canalului Morilor ”Palatinul József” al Crișului Alb din comitatul Arad,* Editura ”Vasile Goldiş” University Press, Arad, 2011.

Dragoş, Aurel, *Oameni, Destine, Eroi,* Editura Mirador, Arad, 2015.

Gallacz, Ianos, *Monografia lucrărilor de apărare a văii Crișurilor (Alb și Negru) și Beretăului,* Oradea, 1896.

Godea, Ioan, *Bârsa. Comună din Țara Zărandului. Monografie*, Editura Mirador, Arad, 2012.

****Strategia de dezvoltare a comunei Bârsa, Județul Arad, 2016-2020.*

Țiucra, Iosifu*, Mărturia timpului, 1846-1875,* mss.

Aurel Dragoş